

KIRKKOHALLITUKSEN YLEISKIRJE

Nro 31/2006
6.10.2006

KUNTA- JA PALVELURAKENTEN UUDISTUS JA SEURAKUNNAT

Suomessa on meneillään laajamittainen ja historiallinen yhteiskunnan hallintorakenteita koskeva muutos. Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle esityksen (HE 155/2006) kunta- ja palvelurakennetta koskevasta puitelaista, joka johtaa huomattavaan kuntarakenteen muutokseen ja kuntien välisen yhteistyön laajenemiseen. Eduskunta päättää puitelaista vuoden loppuun mennessä.

Uudistus merkitsee seurakunnille haastetta arvioida nykyisten seurakuntarakenteiden toimivuutta ja yhteistyön lisäämistä naapuriseurakuntien kanssa. Monissa seurakunnissa on meneillään myös seurakunnan omista toiminnallisista lähtökohdista nousevia rakenneuudistuksia.

Kirkkohallituksen asettama seurakuntarakennetyöryhmä, joka seuraa ja arvioi meneillään olevia muutoksia, on tuonut toistuvasti ilmi seurakuntien tarpeen liittyä aktiivisesti selvittämään tulevaisuuden rakennevaihtoehtoja ja yhteistoimintaa. Seurakunnan edun mukaista ei ole vain sopeutuminen meneillään oleviin muutoksiin vaan omista lähtökohdista tapahtuva luova ja dynaaminen rakenteiden uudistaminen. Seurakuntarakennetyöryhmä tähdentää sitä, että hallinnon rakennevaihtoehtoa ja uusia yhteistyön verkostoja tulee kehittää kirkon perustehtävästä käsin sekä seurakuntalaisen tarpeiden ja elämäntilanteiden näkökulmasta.

Kunta- ja palvelurakennemuudistuksen vaikutukset

Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksen tarkoituksena on vahvistaa kunnallisten palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, tarkistaa valtion ja kuntien välistä tehtävienjakoa ja palvelujen rahoitusta sekä luoda toimintakykyinen ja eheä kuntarakenne. Kuntarakenne tulee olennaisesti muuttumaan niin, että kuntia yhdistetään ja osia kunnista liitetään toisiin kuntiin. Palvelurakennetta uudistetaan siten, että maassa muodostetaan yksittäistä kuntaa laajemman väestöpohjan kattavia palvelujärjestelmiä ja kuntien yhteistoimintaa lisätään. Näin pyritään takaamaan laadukkaat palvelut kansalaisille kaikkialla maassa. Lisäksi uudistuksessa vahvistetaan pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisista ongelmista kärsivien kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä.

Puitelakiesityksen mukaan kuntien on välittömästi ryhdyttävä selvittämään palvelurakenteensa toimintaedellytyksiä vuoteen 2015 ja 2025 asti. Toimenpidesuunnitelmat on oltava valmiina 30.6.2007 mennessä. Myös puitelain voimassaolon päättymisen vuoteen 2013 on omiaan jouduttamaan kuntarakenteen uudistamishankkeita. Uudistuksesta on lisätietoja seuravilla internetsivuilla: www.eduskunta/asiakirjat/HE155/2006, www.intermin.fi/kuntajapalvelurakenne sekä www.kunnat.net/PARAS)

Toteutuessaan kunta- ja palvelurakenteen uudistus merkitsee

- kuntakoon yleistä kasvua ja kuntien lukumäärän vähenemistä noin sadalla
- useiden kuntaliitosten toteutumista 1.1.2009 alkaen
- pienten, muuttotappiollisten ja taloudellisissa vaikeuksissa olevien kuntien liittymistä naapurikuntiin
- seudullisten toimintaverkostojen muodostumista sosiaali- ja terveystalouksissa sekä ammatillisessa koulutuksessa
- maakuntakeskusten ja kaupunkiseutujen laajentumista ja vahvistumista

Näillä yhteiskunnan rakenneuudistuksilla on välittömiä vaikutuksia myös seurakuntiin. Kuntajaossa toteutuvat muutokset merkitsevät kirkkolain (KL 3:2,3) mukaan vastaavia seurakuntajaon muutoksia. Vaihtoehtoina ovat seurakunnan liittyminen toiseen seurakuntaan, seurakuntien lakkauttaminen ja yhdistyneen seurakunnan perustaminen lakkautuneiden tilalle, seurakuntayhtymän perustaminen tai seurakunnan liittyminen olemassa olevaan seurakuntayhtymään. Jossakin tapauksessa seurakunnan osat voidaan liittää toisiin seurakuntiin ja olemassa ollut seurakunta lakkaa.

Seurakunnan omia lähtökohtia palveleva muutos

Useissa seurakunnissa on noussut myös omista ja toiminnallisistakin lähtökohdista johtuvia ja kuntarakenneuudistuksesta riippumattomia uudistuspaineita. Näiden taustalla on mm. muuttoliikkeestä johtuvat resurssivaikeudet, kirkkohallituksen avustusjärjestelmäuudistus, työvoiman rekrytointiongelmien ja halu toiminnan tehostamiseen ja uudistamiseen. Seurakuntayhtymissä on noussut tarve yhtymän seurakuntien entistä tiiviimpään yhteistyöhön. Meneillään on joitakin hankkeita, joissa pohditaan seurakuntayhtymän lakkauttamista ja yhtymän seurakuntien yhdistämistä, seurakuntarajojen tarkistamista tai yhteisten toimintamuotojen tehostamista. Monilla paikkakunnilla on virinnyt hankkeita seutukunnan tai rovastikunnan seurakuntien välisen yhteistyön lisäämiseksi. Myös entisiä yhteistyösopimuksia on laajennettu ja syvennetty.

Vaikka kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa rakenteelliset hallintokysymykset ovat etusijalla, seurakuntarakenteiden uudistamisen tavoitteet nousevat ennen muuta toiminnallisista, kirkon hengellisen työn lähtökohdista. Peruskysymyksiä ovat, miten seurakunta ymmärretään hengellisenä ja toiminnallisena yhteisönä ja miten kirkolliset palvelut ja perustoiminnot voidaan tasapuolisesti, laadukkaasti ja kattavasti toteuttaa uudistuvassa yhteiskuntarakenteessa.

Toimeenpanosuunnittelu seurakunnissa

Meneillään oleva uudistus haastaa seurakuntia aktivoitumaan paikallista rakennemuutosta koskevassa keskustelussa kolmella tavalla:

- **Seurantahaaste.** Kuntaneuvottelujen käynnistyessä seurakuntien on syytä ryhtyä vireästi seuraamaan paikallisia kunta- ja palvelurakenteiden uudistusprosesseja ja osallistumaan niihin, jotta seurakuntauudistukset voidaan toteuttaa samansuuntaisina ja samassa aikataulussa. Koska kuntien on laadittava pitkän aikavälin toimenpidesuunnitelmat kunta- ja palvelurakenteestaan ensi kesäkuun loppuun mennessä, tiukka aikataulu tulee kiihdyttämään uudistusprosesseja erityisesti tulevan talven aikana.
- **Visiointihaaste.** Seurakuntatyön luova arviointi ja pitkän aikavälin visiointi on erittäin ajankohtaista. Kunta- ja palvelurakennemuutos tulee tuottamaan runsaasti sellaista vuosiin 2015 ja 2025 ulottuvaa toimintaympäristön analyysia, joka on käyttökelpoista materiaalia seurakuntien visioinnin rakentamiseen. Olennaista on kuitenkin, että visiointi seurakunnissa tähtää kirkon oman perustehtävän toteuttamiseen tulevaisuudessa ja laajamittaiseen läsnäoloon seurakuntalaisen elämässä. Toiminnallisen visioinnin tulee siten ohjata hallintorakenteiden uudistamista.
- **Reagointihaaste.** Kun kuntarakennemuutos lähenee paikallistasolla ratkaisuvaihetta, seurakunnilla tulee olla valmiudet lähteä toteuttamaan rakennemuutoksia naapuriseurakuntien kanssa samaan suuntaan ja samanaikaisesti.

Seurakunnissa tulisi laatia omat toimintaa ja hallintoa koskevat toimenpidesuunnitelmat, vastaavalla tavalla kuin kunnat tekevät ne tähtäimenään vuodet 2015 ja 2025.

Seurakuntarakenteiden perustat liikkuvat nyt voimaperäisesti. Seurakunnissa tarvitaan aktiivista tilanteen haltuunottoa, dynaamista ja rohkeaa kuntauudistusten rinnalla kulkemista kirkon omista lähtökohdista käsin.

KIRKKOHALLITUS

Risto Junttila

Matti Halttunen

ISSN 0781-9501

Painopaikka: Kirkkohallituksen monistamo